

ОБРАЗОВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Министарство просвете, науке и технолошког развоја активно ради на унапређивању доступности и квалитета образовних политика припадника и припадница националних мањина у Републици Србији.

ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР

Закон о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС", бр. 72/2009, 52/2011, 55/2013, 35/2015 - аутентично тумачење, 68/2015 и 62/2016 - одлука УС), у члану 9, Језик наставе, прописује да се „Образовно-васпитни рад остварује се на српском језику. За припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује се на матерњем језику. Изузетно он може да се остварује и двојезично или на српском језику, у складу са посебним законом“. **Закон о основном образовању и васпитању** ("Сл. гласник РС", бр. 55/2013) у члану 12, Језик остваривања образовно-васпитног рада, прописује следеће: „Образовно-васпитни рад остварује се на српском језику. За припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује се и на језику и писму националне мањине, односно двојезично, ако се приликом уписа у први разред за то определи најмање 15 ученика. Школа може да остварује образовно-васпитни рад на језику и писму националне мањине, односно двојезично и за мање од 15 ученика уписаних у први разред, уз сагласност министарства надлежног за послове образовања (у даљем тексту: Министарство), у складу са законом. Сагласност за остваривање школског програма на језицима националних мањина за мање од 15 ученика Министарство даје по прибављеном мишљењу одговарајућег националног савета националне мањине у складу са законом којим се уређује надлежност националних савета националних мањина. Ако национални савет националне мањине не достави мишљење у року од 15 дана од дана пријема захтева, сматра се да је мишљење дато. Када се образовно-васпитни рад остварује на језику и писму националне мањине, школа је у обавези да за ученика организује наставу српског језика. Када се образовно-васпитни рад остварује на српском језику, за ученика припадника националне мањине организује се настава језика националне мањине са елементима националне културе као изборни предмет“. **Закон о уџбеницима** („Службени гласник РС“, број 68/2015), у чл. 3, *Уџбеник на језику и писму националне мањине*, ове уџбенике ближе дефинише: Уџбеником на језику и писму националне мањине сматра се:

- 1) уџбеник на језику и писму националне мањине који је издат на територији Републике Србије;
- 2) уџбеник на језику и писму националне мањине који је превод уџбеника одобреног на српском језику;
- 3) додатак уз уџбеник који се користи за реализацију прилагођеног дела наставног програма за предмете од значаја за националну мањину;

4) уџбеник на језику и писму националне мањине издат у иностраној држави, који је одобрен у складу са овим законом. Одредбе овог закона које се односе на уџбеник, сходно се примењују и на додатак уз уџбеник за предмете од значаја за националну мањину.

Уџбеници на језицима националних мањина су објављени у Каталогу уџбеника за основну школу одобрених за школску 2016/17, 2017/18, 2018/19 годину, на сајту Министарства просвете, науке и технолошког развоја, <http://opendata.mpn.gov.rs/rezultatikompletiprint.html>.

У новом Закону о уџбеницима у члану 2, став 2 се каже следеће: *„Јавни издавач обавезан је да припрема рукописе уџбеника за све предмете у основној школи и дидактичка средства за припремни предшколски програм, на српском и на језику националне мањине, као и уџбенике који се штампају са прилагођеним садржајем и/или форматом за ученике са инвалидитетом и сметњама у развоју, осим за ученике у инклузивном образовању“.*

У 1240 основних школа на територији Републике Србије настава се изводи на **српском наставном језику, на језику 8 националних мањина** (албанском, бугарском, босанском, мађарском, румунском, русинском, словачком и хрватском), као и **комбиновано на српском језику и језику националне мањине.**

Наставу на свом матерњем језику похађа укупно **34.740 ђака**, што је нешто мање од 10% од укупног броја ђака у основним школама.

**Доступни уџбеници на језицима националних мањина за основну школу према
Каталогу уџбеника**

Језик	Уџбеници за предшколско васпитање и образовање	Уџбеници за основно васпитање и образовање	Уџбеници за Изборни предмет Матерњи језик/говор са ел. националне културе
Албански језик	3	79	
Босански језик	12	85	
Бугарски језик		56	
Мађарски језик	12	242	
Румунски језик		169	
Русински језик		194	
Словачки језик		208	
Хрватски језик		116	
Македонски језик			1
Буњевачки говор			8
Влашки говор			1
Украјински језик			28
Чешки језик			21
УКУПНО	27	1149	59

**Доступни уџбеници на језицима националних мањина за средњу школу према
Каталогу уџбеника**

Језик	Уџбеници за срењошколско васпитање и образовање
Албански језик	0
Босански језик	18
Бугарски језик	39
Мађарски језик	58
Румунски језик	34
Русински језик	43
Словачки језик	64
Хрватски језик	30
УКУПНО	286

Обезбеђивање недостајућих уџбеника на језицима националних мањина

1149 наслова уџбеника у Каталогу одобрених уџбеника се штампа на језику националних мањина за основно образовање и 59 наслова уџбеника за предмет Матерњи језик са елементима националне културе док је 289 доступних уџбеника на језицима националних мањина за средњу школу у Каталогу одобрених уџбеника.

На основу потписаних меморандума потребно је штампање 184 уџбеника, а штампано је укупно 34. Остале није могуће штампати из објективних разлога, а преглед и анализа су у табелама у прилогу. Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Завод за уџбенике и 7 националних савета националних мањина (бошњачке, словачке, хрватске, бугарске, мађарске, румунске и русинске) **24. марта 2016.** године потписали су **Меморандум о сарадњи у области издавања уџбеника на језику и писму националне мањине** у циљу обезбеђивања приоритетних недостајућих уџбеника за основну школу.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Завод за уџбенике и Национални савет албанске националне мањине **09. августа 2016.** године потписали су **Меморандум о сарадњи у области издавања уџбеника на албанском језику** у циљу обезбеђивања приоритетних недостајућих уџбеника за основну школу.

С обзиром је Меморандумом (у чл. 6) дефинисано да за сваку наредну школску годину национални савети националних мањина достављају листу приоритетних уџбеника за следећу школску годину, Министарство просвете, науке и технолошког развоја је са 7 националних савета националних мањина (бугарске, бошњачке, хрватске, словачке, румунске, русинске и мађарске националне мањине) и Заводом за уџбенике, **23. децембра 2016. године** потписало анексе меморандума за припрему и штампу недостајућих уџбеника за следећу, 2017/18. школску годину. Са Националним саветом албанске националне мањине такође ће бити потписан анекс са истим условима, кад отпочне реализација Меморандума.

ТАБЕЛАРНИ ПРЕГЛЕД РЕАЛИЗАЦИЈЕ УЏБЕНИКА ИЗ МЕМОРАНДУМА, јун 2017.

Национална мањина	Број уџб. по Меморандуму	Одштампано	На одобрењу у Минист.	У припреми за одобрење	Није достављено
Албанска	43	0	0	0	43
Бошњачка	14	1	0	12 (за поновно одобрење)	1
Бугарска	11	10	1	0	0
Мађарска	7	2	2	1	2
Румунска	6	6	0	0	0
Русинска	1	1	0	0	0
Словачка	2	2	0	0	0
Хрватска	16	12	4	0	0

УКУПНО	100	34	7	13	46
---------------	------------	-----------	----------	-----------	-----------

ТАБЕЛАРНИ ПРЕГЛЕД РЕАЛИЗАЦИЈЕ УЏБЕНИКА ИЗ АНЕКСА МЕМОРАНДУМА, јун 2017.

Национална мањина	Број уџб. и CD-а по анексу	На одобрењу у Минист.	У припреми за одобрење	Није достављен рукопис
Бошњачка	29 (од тога 8 CD-ова)	11	10	8
Бугарска	12	2	10	0
Мађарска	3	0	0	3
Румунска	5	0	0	5
Русинска	5 (од тога 1 CD)	1	1	3
Словачка	17 (од тога 10 CD-ова)	4	1	12
Хрватска	18	5	3	10
УКУПНО	89	23	25	41

Осим за националне мањине које имају комплетну наставу на матерњем језику, Завод за уџбенике објављује и уџбенике за припаднике националних мањина који наставу похађају на српском језику а који имају наставу из предмета **Матерњи језик са елементима националне културе**.

- За **Македонски језик са елементима националне културе** до сада су одштампани уџбеници за први (2014) и други (2015) разред, финансирани средствима Завода за уџбенике. Уџбеник за трећи разред тренутно се налази на одобрењу у Министарству просвете.
- За **Влашки говор са елементима националне културе** до сада је одштампан уџбеник за први разред (2014), финансиран средствима Националног савета Влаха. За други разред рукопис је у припреми за слање на одобрење у Министарство просвете.
- За **Буњевачки говор са елементима националне културе** до сада су одштампани читанка за први и други разред (2014) и граматика од првог до четвртог разреда (2014). Урађен је и на сајту Завода за уџбенике наставницима бесплатно доступан приручник за наставнике за наставу овог предмета у првом и другом разреду. Читанка за трећи и четврти разред је у припреми за слање на одобрење у Министарство просвете.
- За **Ромски језик са елементима националне културе** у току је израда четири уџбеника за прва четири разреда, од којих су два у припреми за слање на одобрење у Министарство просвете, а средства су обезбеђена на тендеру Центра за едукацију Рома и етничких заједница.
- За **Чешки језик са елементима националне културе** до сада је одштампан уџбеник за први разред (2012), финансиран средствима националног савета Чеха, а у току је припрема за слање на одобрење уџбеника за други разред.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја тренутно мапира потребе оних националних мањина чији језици се изучавају као изборни предмет *Матерњи*

језик/говор са елементима националне културе са намером да се потпишу меморандуми кји ће дефинисати штампу недостајућих уџбеника у овој области.

Целокупно образовање на језицима националних мањина

У 1240 основних школа на територији Републике Србије настава се изводи на српском наставном језику, на језику **8 националних мањина** (албанском, бугарском, босанском, мађарском, румунском, русинском, словачком и хрватском), као и комбиновано на српском језику и језику националне мањине.

На једном језику настава се одвија у 89 % основних школа, на два језика у 10 %, док се у мање од 1% основних школа настава одвија на три и четири језика.

На једном језику одвија се у 1114 основних школа:

ЈЕЗИК НАСТАВЕ	БРОЈ ОСНОВНИХ ШКОЛА
на српском	1077
на албанском језику	12
на босанском језику	8
на мађарском језику	8
на румунском језику	4
на русинском	1
на словачком језику	4
УКУПНО	1114

На два језика, настава се изводи у 122 школе:

ЈЕЗИЦИ НА КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈЕ НАСТАВА	БРОЈ ОСНОВНИХ ШКОЛА
на српском и албанском језику	4
на српском и босанском језику	18
на српском и мађарском језику	68
на српском и румунском језику	12
на српском и русинском језику	2
на српском и словачком	12
на српском и бугарском	1
на српском и хрватском	5

Настава се изводи на три језика у 3 школе:

ЈЕЗИЦИ НА КОЈИМА СЕ ИЗВОДИ НАСТАВА	БРОЈ ОСНОВНИХ ШКОЛА
мађарски, српски и словачки	2

мађарски, српски и румунски	1
-----------------------------	---

На 4 језика настава се изводи у 1 школи и то на мађарском, српском, мађарско-немачком и српско-немачком.

Заступљеност наставних језика према броју ученика, броју одељења и броју редовних основних школа у школској 2016/17. години у Републици Србији

Наставни језик	РАЗРЕД								Укупно
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
албански језик	540	541	549	495	617	652	672	796	4862
босански језик	1458	1599	1582	1765	1314	1545	1607	1532	12402
бугарски језик		6			6	7			19
мађарски језик	1482	1522	1518	1688	1725	1806	1803	1802	13346
румунски језик	112	119	99	109	107	97	93	117	853
русински језик	56	47	30	52	42	56	74	65	422
словачки језик	297	321	348	321	291	318	355	347	2598
српски језик	65736	64298	62506	64834	67367	68182	68860	64979	526762
хрватски језик	23	30	21	29	33	31	29	42	238
УКУПНО	69704	68483	66653	69293	71502	72694	73493	69680	561502

Наставни језик	БРОЈ УЧЕНИКА		БРОЈ ОДЕЉЕЊА		БРОЈ ШКОЛА
	Σ	%	комбиновани	некомбиновани	
српски језик	526762	93.81	6217	39022	1202
мађарски језик	13346	2.38	60	892	79
босански језик	12402	2.21	80	542	26
албански језик	4862	0.87	41	384	16
словачки језик	2598	0.46	18	165	18
румунски језик	853	0.15	20	90	17
русински језик	422	0.08	1	33	3
хрватски језик	238	0.04	9	30	5
бугарски језик	19	0.00	0	3	1
УКУПНО	561502	100.00	6539	41532	1367

Наставни језик	ДЕЛАТНОСТ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА							
	Образовање ученика са сметњама у развоју		Основно музичко образовање		Основно балетско образовање		Школе за основно образовање одраслих	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%
српски језик	4508	90.35	35430	98.35	896	100.00	6652	99.02
мађарски језик	432	8.66	594	1.65		0.00	66	0.98
словачки језик	39	0.78		0.00		0.00		0.00
русински језик	6	0.12		0.00		0.00		0.00
албански језик	2	0.04		0.00		0.00		0.00
УКУПНО	4987	100.00	36024	100.00	896	100.00	6718	100.00

Српски језик као нематерњи

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије реализује пројекат „Примена препорука *Студије за унапређење наставе и учења српског као нематерњег језика у основним школама у Прешеву, Бујановцу и Медвеђи*“ (2014) у сарадњи са Координационим телом Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа, уз подршку Канцеларије високе комесарке за питања националних мањина, Британске амбасаде у Београду, програма Европски Прогрес и Мисије ОЕБС-а у Србији.

Најзначајније активности:

- осмишљена и реализована два циклуса осмодневне акредитоване Основне обуке за наставнике (2015. и 2016. године) и један циклус четвородневне акредитоване Напредне обуке за наставнике (2016.). Укупно 72 наставника су похађала обуку, а од 2016. године у обуке су укључени и наставници из АП Војводина;
- реализовани сусрети наставника који изводе наставу српског као нематерњег језика са представницима институција (МПНТР, ЗУОВ, ЗВКОВ) (2015);
- реализовани сусрети наставника са југа Србије са колегама из АП Војводина у циљу размене искустава и добрих пракси (2015. и 2016. година);
- изабрано и ангажовано шест асистенткиња у настави у четири основне школе у Бујановцу и Прешеву током 2015/2016. године, у циљу пружања подршке наставницима у примени нових метода наставе и праћењу постигнића ученика.

Развој стандарда за српски као нематерњи и имплементација новог наставног програма српског језика – као нематерњег језика за основну и средњу школу

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања формирао је стручну Комисију која је саставила предлог документа образовних стандарда – у оквиру пројекта *Развој опитних стандарда постигнућа за српски као нематерњи језик за крај првог, другог и трећег циклуса образовања*, који обухвата и функционално основно образовање одраслих. Пројекат је трајао од јануара 2015. године до јуна 2016. године, уз подршку Одељења за демократизацију Мисије ОЕБС.

Одлуку о финалном документу који садржи образовне и васпитне компетенције за предмет Српски као нематерњи језик и исказе стандарда по нивоима постигнућа (основни, средњи и напредни), Комисија је донела на основу:

- предистраживања у децембру 2014. године путем фокус група (наставници српског као нематерњег језика и представници националних савета националних мањина) – које је организовао Завод у сарадњи са Министарством просвете, науке и технолошког развоја и Мисије ОЕБС;
- експертске процене чланова Комисије;
- студијске посете свих чланова Комисије и представника ОЕБС-а школама и националним саветима на северу и југу Републике Србије у којима се учи српски као нематерњи језик, у мају 2015. године;
- емпиријског истраживања у новембру 2015. године;
- јавне расправе, уз презентацију концепта и сврхе образовних стандарда, са наставницима српског као нематерњег језика и представницима националних савета националних мањина – у Босилграду, Бујановцу, Новом Пазару, Суботици, Новом Саду и Руском Крстору, у мају и јуну 2016. године, у организацији Мисије ОЕБС, као и
- на основу неопходности будуће перспективе, односно развојне димензије образовних стандарда који треба да унапреде квалитет наставе српског као нематерњег језика у основним и средњим школама.

У емпиријској провери стандарда учествовале су 104 основне школе и 43 средње школе, 2634 ученика осмог разреда и 2165 ученика на крају средњег образовања – чији су матерњи језици: албански, хрватски, мађарски, румунски, бугарски, русински и словачки.

Сагледавши битне аспекте будућег документа, Комисија је у јуну 2016. године редефинисала конструкт стандарда постигнућа: компетенције, области стандарда, исказе стандарда и њихове индикаторе, раслојене на три нивоа образовних постигнућа према сложености знања и претпостављених процеса мишљења.

Одељење за демократизацију Мисије ОЕБС пружило је Заводу финансијску помоћ за реализацију овог пројекта и организовало студијске посете и низ састанака у 2015. и 2016. години са представницима националних савета националних мањина, наставницима и директорима основних и средњих школа ради подршке Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања и Министарству просвете, науке и технолошког развоја.

Општи стандарди постигнућа за предмет *Српски као нематерњи језик* су усвојени 15. новембра 2016. године од стране Националног просветеног савета.

Завод за унапређивање образовања и васпитања је у оквиру припреме предлога новог Наставног програма исходно оријентисаног за 5 разред припремио и предлог за предмет *српски језик као нематерњи*. По први пут, а у складу са захтевима националних мањина припремљена су два програма, и то:

• **ПРОГРАМ А** – за ученике чији матерњи језик припада несловенским језицима и који живе у хомогеним срединама (основни ниво стандарда) и

• **ПРОГРАМ Б** - за ученике чији матерњи језик припада словенским језицима и који живе у вишенационалним срединама (средњи–напредни ниво стандарда).

Осим тога, Завод је потписао уговор о сарадњи са Организацијом за европску сарадњу и безбедност (ОЕБС) на припреми свих осталих наставних програма за овај предмет у основној и средњој школи. Добијена средства омогућавају да се програми припреме у сарадњи са већим бројем спољних сарадника из различитих националних мањина.

Донет је Правилник о Општим стандардима постигнућа за предмет *Српски као нематерњи језик* за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих („Службени гласник РС“, број 55/17).

Радна група за израду програма и исхода за предмет *Српски као нематерњи језик* посетила је школе у којима се изводи настава *Српског као нематерњег језика* и то: ОШ „Јован Јовановић Змај“, Кањижа, ОШ „Сечењи Иштван“, Суботица, Гимназија „Деже Костолањи“, Суботица, ОШ „10. октобар“, Хоргош и ОШ „Људевит Штур“, Кисач. Посете школама су организоване са циљем да се чланови Радне групе, који раде на изради исхода и програма за *Српски као нематерњи језик* од првог разреда основне школе до четвртог разреда средње школе, упознају са примерима добре образовне праксе, али и да се сусретну са проблемима и изазовима који се, нарочито у хомогеним срединама у АП Војводини, јављају у настави.

Наставне и ваннаставне активности који подстичу учење српског као нематерњег језика

У оквиру пројекта „Примена препорука *Студије за унапређење наставе и учења српског као нематерњег језика у основним школама у Прешеву, Бујановцу и Медвеђи*“ реализоване су следеће активности:

- обезбеђени уџбеници за наставни предмет *српски као нематерњи језик*, додатна наставна средства за ученике виших разреда 16 основних школа у Прешеву, Бујановцу и Медвеђи, и приручници за наставнике (2015);
- реализована три циклуса тестирања постигнућа ученика током школске 2015/2016. године у циљу праћења резултата горе наведених активности; израђена анализа резултата тестирања;
- организована и одржана школска и окружно такмичење из предмета Српски као нематерњи језик у Прешеву и Бујановцу (2016);

- реализоване ваннаставне kulturne и научне активности за 31 ученика из Прешева и Бујановца који су се пласирали на окружно такмичење (у оквиру посете ученика АП Војводини поводом одржавања републичког такмичења из предмета Српски као нематерњи језик у Новом Саду) (2016);
- израђен српско-албански албанско-српски речник прилагођен за децу основношколског узраста (мали илустровани речник са преко 6000 одредница, са примерима њихове употребе и релевантним граматичким информацијама, тренутно у фази дигитализације) (2015. и 2016.);
- реализација обуке у области интеркултуралности коју је похађало 33 наставника (2016).

Током школске 2016/2017. године у општинама Прешево и Бујановац – у четири основне школе (*Ибрахим Кељменди, Сељами Халачи, Мухарем Кадриу и Наим Фрашеру*) ангажовано је шест асистената за српски језик. У реализацији наставе предмета *Српски као нематерњи језик* учествовао је наставник и асистент/киња у настави. Почетком маја 2017. тестирани су ученици наведених школа ради провере постигнућа ученика. Резултати су добијени, али се чека састанак РГ како би аутори тестова представили резултате, упоредили их са прошлогодишњим што треба да послужи као основ за припрему новог пројекта.

Јачање језичких капацитета и учење стручне терминологије за студенте припаднике националних мањина на језику националне мањине у циљу приступа тржишту рада и професионалног развоја.

У току је анализа потреба високо-образовних установа које реализују студијске програме на језицима националних мањина. Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду од свог оснивања реализује студијске програме на језицима националних мањина: Словачки језик и књижевност, Мађарски језик и књижевност, Румунски језик и књижевност и Русински језик и књижевност, чијим завршетком студенти стичу не само наставничке, већ и компетенције за друга препознатљива занимања (преводилаштво, лекторисање, рад у медијским кућама и сл). Студентима је омогућено да користе стручну литературу на језицима националних мањина из богатог библиотечког фонда Библиотеке Филозофског факултета. Поред тога, у оквиру Центра за језике Факултета могу да јачају своје језичке капацитете и уче стручну терминологију која им је потребна за даљи професионални развој.

Факултет остварује значајну сарадњу са универзитетима у земљама матицама националних мањина и са следећим универзитетима:

- Западни универзитет у Темишвару, Румунија (Еразмус+ и билатерална сарадња);
- Универзитет у Сегедину, Мађарска (Еразмус+);
- Универзитет у Прешову, Словачка (Еразмус+);
- Универзитет у Печују, Мађарска (Билатерална сарадња);
- Универзитет Матеј Бел у Бањској Бистрици, Словачка (Билатерална сарадња);
- Технички универзитет у Констанци, Румунија (Билатерална сарадња);

- Филозофски факултет, Свеучилиште у Осијеку, Хрватска (Билатерална сарадња);
- Филозофски факултет, Свеучилиште у Ријеци, Хрватска (Билатерална сарадња);
- Универзитет Панонија у Веспрему, Мађарска (Билатерална сарадња);
- Учитељски факултет, Свеучилиште у Ријеци, Хрватска (Билатерална сарадња);
- Мађарски универзитет Сапиентија у Трансилванији;
- Факултет техничких и друштвених наука Тиргу-Муреш, Румунија (Билатерална сарадња);
- Мађарски институт П Ференц Ракоци у Украјини, Департман за филологију, Берехове, Украјина (Билатерална сарадња).

Министарство просвете, науке и технолошког развоја наставља са успостављањем просветне сарадње са земљама матицама националних мањина које имају целокупно образовање на свом матерњем језику, дипломатским путем. Од земаља којима је упућен позив на сарадњу, до сада су одговориле: Мађарска, Република Бугарска, Словачка Република и Румунија.

Имајући у виду значај овакве билатералне сарадње за унапређивање образовања на језицима националних мањина, као и функционисање националних савета националних мањина у области образовања, националним саветима је упућен позив да предложе теме и активности које препознају као посебно значајне у области образовања, што ће бити основа за меморандуме и припрему билатералне сарадње. Позиви су упућени следећим националним саветима: Националном савету албанске националне мањине, Националном савету бугарске националне мањине, Националном савету словачке националне мањине, Националном савету румунске националне мањине, Националном савету мађарске националне мањине, Националном савету хрватске националне мањине. За бошњачку националну мањину и русинску националну мањину, које немају земље матице, преговарамо о адекватним институцијама које се баве овом облашћу, а које ћемо укључити у ову активност. Тренутно прикупљамо предлоге националних савета националних мањина, планирамо одржавање радних састанака са представницима националних савета са овом темом и припрему самих билатералних споразума, који ће имати свој оперативни део са конкретним задацима и задужењима.

Матерњи језик/говор са елементима националне културе

Изборни предмет *Матерњи језик/говор са елементима националне културе* изучава се на 14 језика националних мањина у 314 основних школа: мађарски језик, босански језик, ромски језик, румунски језик, словачки језик, бугарски језик, хрватски језик, русински језик, буњевачки говор, влашки говор, македонски језик, украјински језик, чешки језик, албански језик.

Унапређен је статус изборног предмета *Матерњи језик/говор са елементима националне културе* доношењем *Стручног упутства о формирању одељења и начину*

финансирања у основним и средњим школама за школску 2016/17. годину, као и Стручним упутством за школску 2017/18. годину. Новина коју доноси овај документ омогућава да школа која остварује програм изборног предмета матерњи језик/говор са елементима националне културе, може да формира групу на нивоу циклуса, односно групу коју чине ученици од првог до четвртог разреда (ученици првог циклуса) и/или групу коју чине ученици од петог до осмог разреда (ученици другог циклуса). Такође, групе за изборни предмет *Матерњи језик/говор са елементима националне културе* могу се формирати и на нивоу више школа у једној општини, уз сагласност надлежне школске установе. Национални савети националних мањина треба активно да учествују у информисању родитеља о важности изучавања матерњег језика и говора, као и у формирању одељења/група за овај изборни предмет.

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, школска 2016/18. година			
	Број ученика	Број школа	Број јединица локалне самоуправе
мађарски језик	2978	72	26
босански језик	2302	14	5
ромски језик	2252	72	42
румунски језик	800	28	19
словачки језик	667	37	13
бугарски језик	617	8	5
хрватски језик	417	15	8
русински језик	416	24	9
буњевачки говор	412	11	1
влашки говор	331	14	8
македонски језик	131	5	4
украјински језик	106	7	5
чешки језик	73	5	3
албански језик	7	2	2
УКУПНО	1.509	314	150

Интеркултуралност, толеранција, десегрегација - заинтересовани ученици у Републици Србији имају могућност да уче језике и културу националних мањина кроз различите облике ваннаставних активности односно факултативне наставе кроз зимске и летње школе, кампове, радионице... или друге облике рада.

Пројекат „Подстицање демократске културе у школама“ представља двогодишњу активност коју суфинансирају Европска унија и Савет Европе, а у оквиру Програма Европске уније - Савета Европе под називом „Хоризонтална помоћ за Западни Балкан и Турску“. Програм реализује Одељење за образовање Савета Европе у сарадњи са Канцеларијом Савета Европе у Београду. Општи циљ пројекта представља повећање квалитета образовања путем подстицања демократске културе у формалном систему образовања, кроз примену антидискриминаторних приступа који се заснивају на стандардима и пракси Савета Европе.

Специфични циљеви пројекта представљају: а) унапређивање компетенција наставника, ученика и грађана у заједници о концепту, политици, пракси и добити које инклузивно образовање и демократска култура имају у школама; б) оснаживање и повећање ресурса пилот школа за уклањање предрасуда и дискриминаторних приступа осетљивим групама, као и умањење ситуација насиља у школи. Очекивани резултати пројекта су:

- Идентификација примера добре праксе демократске културе у школама који ће бити промовисани у систему образовања и васпитања у земљи и региону;
- Припремљен акциони план са пројектованим активностима и начину на који ће искустава из пилот школа бити искоришћена за израду стратешког плана;

Изабрано је 20 пилот школа (10 основних и 10 средњих школа) добиле су могућност увођења мера и активности за борбу против дискриминације и механизме за праћење тих мера. Изабране су школе из Бечеја, Београда, Бора, Јагодине, Краљева, Ниша, Новог Пазара, Панчева, Банатског Новог Села, Пожаревца, Суботице, Турије, Великог Градишта, Владичиног Хана, Жабља и Ђурђева. Пројекат траје 24 месеца, а реализује се у сарадњи са Министарством просвете, науке и технолошког развоја кроз активности које обухватају ширу групу релевантних учесника, укључујући и Завод за унапређивање образовања и васпитања, истраживачке институте, изабране пилот школе, локалне заједнице, медије, невладине организације, стручњаке, академске, као и међународне организације/донаторе у Србији. Ових 20 изабраних школа које учествују у пројекту „Подстицање демократске културе у школама“ промовисаће концепт демократске културе у школи кроз наставне и ваннаставне садржаје, обуку запослених, успостављање праксе и активности којима се кроз пружање нових знања, вештина и разумевања, развијања ставова и понашања, ученици уче како могу да бране своја демократска права и преузму одговорност.

Критеријуми на основу којих су изабране школе:

- Неговање културе интеркултуралности и подршка присутним различитостима.
- Ниво мотивације – мотивација да промовишу интеркултуралне и демократске вредности, ставове и способности, за унапређивање инклузивног окружења и проширивање мера за уклањање предрасуда и дискриминаторних приступа према свим осетљивим групама, као и за решавање ситуација насиља путем развојних планова и других програма унутар школе који садрже посебне мере за борбу против дискриминације и механизме за праћење тих мера.

- Посвећеност наставног и другог школског особља инклузивном приступу за све ученике - посвећеност стварању окружења у коме постоји узајамно поштовање и једнаке могућности за све запослене и ученике.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја наставља континуирано унапређивање образовања националних мањина, као један од стратешких приоритета у раду.